

Göteborgs Stad

Kommunstyrelsen

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Kulturdepartementets dnr: Ku2015/0215/KL

Yttrande över betänkandet Ny museipolitik (SOU 2015:89)

Göteborgs Stad ställer sig positiva till betänkandet och en ny inriktning för museipolitiken, samt är även generellt positiv till förslaget om en ny museilag. Genomgående i betänkandet är det dock otydligt när förslagen omfattar det allmänna museiväsendet och när de endast avses omfatta de statliga museerna.

En större reflektion runt regionala och kommunala museer roll i förhållande till de statliga efterlyses. Som det skrivs i utredningen finns kunskap och kompetens i alla delar av systemet och med rätt resurser kan dessa aktörer, tillsammans och på ett ickehierarkiskt sätt, skapa högkvalitativ och nydanande verksamhet i olika delar av landet. Utredningens förslag för att förverkliga detta är att tillskjuta extra statliga medel för samverkan som skall fördelas av den nya myndigheten. En faktor att beakta är att förutsättningen för samverkan ser olika ut för olika museer vilket bla handlar om olika ekonomiska resurser. Göteborgs Stad vill i sammanhanget lyfta den kartläggning som riksställningar gjorde 2012 kring svenska museers ekonomiska utveckling under perioden 2005-2012. Deras bild var att det såg positivt ut för de statliga centrala museerna men för de regionala och kommunala museerna skedde en tydlig inbromsning av den ekonomiska utvecklingen efter 2009. Göteborgs Stad vill påtala behovet av att se över fördelningen av anslagen mellan de statliga, regionala och kommunala museerna.

En bärande tanke i betänkandet är att den politiska ledningen bör sätta de övergripande ramarna, men avhålla sig från detaljstyrning av verksamheten. Men vad gäller styrning av museiverksamhet finns det stora skillnader mellan kommun och stat. Flertalet av de statliga museerna är egna myndigheter, med en relativt högre grad av frihet att utforma anpassade strategier än vad som är möjligt på kommunal nivå. De politiska strategierna och övergripande villkoren för den kommunala verksamheten kan för de kommunala museerna medföra målkonflikter.

Ny museilag

Att förtydliga museernas uppdrag och förutsättningar och stärka museernas fria ställning är generellt sett bra. Frågan om oberoende måste också utsträckas från att bara gälla politisk styrning till att även gälla t ex kommersiella och andra intressen, som kan påverka museernas professionella integritet.

Att i lagtext slå fast att ”[de allmänna] museerna ska bidra till det demokratiska samhällets utveckling” utelämnar helt den klassiska frågan om konstens och kulturens rätt att existera för sin egen skull. En rimligare formulering skulle kunna vara att ”museerna inom det allmänna museiväsendet är nödvändiga delar av en demokratisk samhällsutveckling”.

Det finns också juridisk otydlighet i författningsförslaget som skulle behöva förtydligas rörande vilka institutioner som ska omfattas av den nya museilagen. I författningsförslaget finns en definition av ett museum i § 2 och en helt annan i § 3. I det förstnämnda fallet definieras ett museum som ”en institution som bedriver utställningsverksamhet” och i det senare som en institution som förutsätts ägna sig åt ”kunskapsuppbyggnad och en aktiv förvaltning av sina samlingar”.

Det finns argument för båda definitionerna, men på sid. 268-270 fokuserar utredningen på den första, trots att branschen vanligen utgår från ICOM:s snävare avgränsning. För att ägna sig åt utställningsverksamhet krävs inte att en institution har en egen samling, det finns gott om exempel på det, men man kan med stöd av ICOM:s definition hävda att ett museum både bör bedriva utställningsverksamhet och förvalta sina samlingar. Förslaget till lagtext bör skrivas om i dessa delar, så att båda kriterierna förutsätts vara uppfyllda.

Samlingsförvaltning

Det är problematiskt att byta ut det etablerade ”vårda” mot ”förvalta” utan att definiera det senare. Utredningen föreslår i Museilagen att de allmänna museerna ska vara aktiva i förvaltningen av sina samlingar. Med detta avses dels att kunna ge bort, byta eller sälja delar av samlingen som inte behövs för verksamheten dels att i större utsträckning än idag samverka med andra museer för att tillgängliggöra samlingar runt om i landet vilket är bra men många regionala och kommunala museer tar stort ansvar för arkeologiskt material med hänsyn till de resurser man tilldelats från staten.

- Kulturdepartementet bör utreda möjligheten att ge en procentuell resursförstärkning, till museer som genom fyndfördelning tar stort ansvar för landets kulturarv i form av arkeologiska fynd.

Samverkan

Avsikten i betänkandet att främja samverkan mellan museer inom det allmänna museiväsendet är bra. Frågan är dock om samverkan är en fråga för lagstiftning, eller snarare en fråga för regleringsbrev eller andra styrdokument. Initiativ som syftar till att minska avgifterna välkomnas emellertid inom området t.ex. vad gäller lån mellan institutioner. Ett statligt bidrag för att främja samverkan kan givetvis vara positivt, men samverkan sker redan idag i stor utsträckning. De bidragsmedel om 28 miljoner som samverkande kommunala, regionala och övriga museer kan ansöka om för utställningar är en blygsam summa i förhållande till vad avancerade och kvalificerade utställningar av hög kvalitet kostar att producera och driva.

Ny myndighet

Göteborgs Stad ställer sig positiva till att stärka museernas verksamhet med en myndighet om detta kan ge en mer funktionell styrning och uppföljning och ser också

att det kan finnas ett behov av att samla delar av det som idag är utspritt på flera olika myndigheter.

- Stadens uppfattning är dock att några områden är alltför summariskt beskrivna i utredningen och dessa skulle behöva belysas bättre innan beslut om hur en ny myndighet skall organiseras kan tas. Det handlar om digitalisering, samlingsförvaltning, omvärldsbevakning, kunskapsuppbyggnad, metod och teknik utveckling. Förutom Riksutställningar, som i betänkandet föreslås avvecklas, finns idag även Myndigheten för kulturanalys, Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet.

- Möjligheterna att utöka en redan befintlig myndighets uppdrag till att även omfatta museer och utställningar kan exempelvis undersökas som alternativ till att skapa en ny. Frågan om de statliga museernas ställning som förvaltningsmyndighet behöver också klarats ut.

Digitalisering

Digitalisering är numera en kärnverksamhet vid de flesta museer och i den politiska styrningen framhålls ofta digitaliseringens betydelse, t.ex. vad gäller samlingarnas ökade tillgänglighet.

-Det hade varit önskvärt med en mer ingående behandling av digitaliseringsfrågan i utredningen utifrån de olika föreställningar om begreppet ”digitalisering” som ibland präglar dialogen mellan museiinstitutioner och exempelvis de offentliga revisionsorganen.

Den ideala målbilden anses fortfarande vara fullständiga överföringen av analoga registerdata till en elektronisk databas trots att man från musealt håll ofta pekar på betydelsen av prioriteringar, tematisering samt digital förmedling och dialog. Museerna har idag överlag god kompetens vad gäller digitalisering och digitalt tillgängliggörande, den avgörande frågan är många gånger bristen på ekonomiska resurser.

Kvalitetsutveckling genom kollegial granskning

Utredningen föreslår att den politiska styrningen av centralmuseerna delvis ersätts av ett kollegialt kvalitetssäkringssystem, uppbyggt enligt högskolevärldens modell med *peer review*-granskning och administrerat av den nya myndigheten. Frånsett att det praktiska genomförandet inte diskuteras, bortser utredningen från att *peer review*-systemet bygger på att de som utför en bedömning står på solid, vetenskaplig grund. Antalet personer med relevant forskarexamen i högskolevärlden är högt, till skillnad från museivärlden. -Göteborgs Stad ser en brist i utredningens förslag att det inte preciseras vilka delar av museernas verksamheter som skall granskas kollegialt.

-Det är också ett problem med den föreslagna utvärderingsmodellen att en så central fråga reduceras till en rent inomsektoriell affär. Därmed förbigår man väsentliga grupper i utvärderingssammanhang, som museibesökare och andra brukare av museernas tjänster.

Bättre möjligheter att använda avgiftsinkomster

Göteborgs Stad delar helt betänkandets uppfattning att restaurang/café och museibutik bör ses som integrerade delar av museibesöket. Kravet på full kostnadstäckning har en klart negativ effekt på museibutikernas möjligheter att utveckla sin fulla potential.

- Förslaget att undanta de statliga museerna från kravet på full kostnadstäckning  r utmärkt, men b r utsträckas och inarbetas i regelverket för hela det allmänna museiväsendet.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar

Mariya Voyvodova (S) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan.

Lars Hansson (SD) yrkade bifall till yrkande från SD i enlighet med vad som framgår av Bilaga A.

Vid omröstning röstade Mariya Voyvodova (S), Daniel Bernmar (V), Helene Odenjung (L), David Lega (KD), Kristina Tharing (M), Marina Johansson (S), Johan Nyhus (S), Maria Rydén (M), Martin Wannholt t nstag rande ersättarna Hampus Magnusson (M), Karin Plejel (MP) samt t nstag rande ordföranden Dario Espiga (S) f r bifall till Mariya Voyvodova (S) yrkande.

Lars Hansson (SD) röstade för bifall till eget yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade med tolv röster mot en att bifalla Mariya Voyvodovas yrkande.

Göteborg den 16 mars 2016

GÖTEBORGS KOMMUNSTYRELSE

Dario Espiga

Jonas Andrén

Ny museipolitik (SOU 2015:89)

I tjänsteutlåtandet är det framför allt 3§ i den nya museilagen som man har anmärkningar på.

Både kulturförvaltningen och stadsledningskontoret problematiserar begreppet demokrati och om det är en klok formulering att ”museiväsendet ska bidra till det demokratiska samhällets utveckling”.

Vi är beredda att hålla med, men man måste utveckla resonemanget. Demokratien är skyddad genom Regeringsformen, Tryckfrihetsförordningen och Yttrandefrihetslagen. Genom dessa säkerställer vi demokratin i vårt samhälle.

Genom att slänga ur sig en luddig formulering som ”museiväsendet ska bidra till det demokratiska samhällets utveckling” har man inte bidragit till att skapa substans i den föreslagna lagen.

Demokrati är ett slitet begrepp, och utan att definiera vad man menar med ordet säger det i princip ingenting. Ordet har utnyttjats av diktaturer för att legalisera förtryck. Till exempel DDR (Deutsche Demokratische Republik) och Nordkorea (Demokratiska Folkrepubliken Korea)

Resonemang kring förslag på ny ändamålsformulering

Vi har en rik historia och vårt kulturarv vårdas och förvaltas av våra museer. Även hembygdsföreningar arbetar för att bevara, förvalta samt vidarebefordra vårt historiska arv.

Att värna om och bevara vårt kulturarv, att värna om och förmedla vår historia till kommande generationer, samt att levandegöra historien i olika perspektiv från alla samhällsklasser och tidsåldrar måste vara museernas huvuduppgift.

Förslag på förändring av ny museilag

Nuvarande lydelse:

Ändamål

3 § Museerna inom det allmänna museiväsendet ska bidra till det demokratiska samhällets utveckling genom publik verksamhet, kunskapsuppbyggnad och en aktiv förvaltning av sina samlingar.

Förslag till ny lydelse:

Ändamål

3 § Museerna inom det allmänna museiväsendet ska bidra till:

- 1) Att värna om och bevara vårt kulturarv.*
- 2) Att värna om och förmedla vår historia till kommande generationer.*
- 3) Att levandegöra den svenska historien i olika perspektiv från alla samhällsklasser genom att försöka förstå och sätta sig in i de skiftande världsåskådningar som vår befolkning har haft i Sverige och världen¹ genom olika tidsåldrar.*
- 4) Att förvalta och vårda sina samlingar i syfte att uppfylla punkt 1-3*

Kommunstyrelsen föreslås besluta:

Att som remissyttrande föreslå ändring av museilagen 3§ enligt ovan.

¹ Att man anger världen beror på att den svenska kultursfären sträcker sig långt utanför Sveriges gränser, främst genom vikingatiden, stormaktstiden samt migrationen till Amerika på 1800-talet.